

Eenwording en transitie in Duitsland

Auteur(s):

Schreuders, W.

De auteur is verbonden aan de Juridische Faculteit van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Verschenen in:

ESB, 83e jaargang, nr. 4139, pagina 130, 13 februari 1998

Rubriek:

Boekbespreking

Trefwoord(en):

duitsland, boekbespreking

De Oost-Duitse transitie is voltooid. Een evaluatie.

De Duitse eenwording en de Oost-Duitse transitie kunnen als nuttig voorbeeld dienen bij actuele vraagstukken zoals kwalificatie voor de EMU of uitbreiding van de Europese Unie.

Na de val van de Muur in november 1989 kwam op 1 juli 1990 een monetaire, economische en sociale eenwording van de twee Duitslanden tot stand, waarna op 3 oktober 1990 via de bijtreding van de DDR-Länder ook de politieke eenwording een feit werd. Daarmee was de transitie van Oost-Duitsland echter zeker nog niet afgerond.

Voorjaar 1997 promoveerde Ronald de Ridder op de monetaire en bancaire herstructurering in de voormalige DDR sinds de val van de Muur in 1989¹. Het eerste doel van zijn dissertatie is het vastleggen van een historisch gezien uniek proces van transitie van een centraal geleid stelsel naar een markteconomie. Het tweede doel is het verkrijgen van inzicht in het transitieproces en de rol daarbij van de monetaire en bancaire orde.

De Ridder stelt, dat het transitieproces in de voormalige DDR met de opheffing van de Treuhandanstalt eind 1994 "in de kern als afgerond" kan worden beschouwd. De ontwikkelingen sedertdien zijn geen deel meer van het transitieproces, maar onderdeel van het herstel van de Oost-Duitse economie. In dat herstelproces is de voormalige DDR uniek vanwege de bijzondere (sociaal-culturele, historische en linguïstische) band met West-Duitsland. Juist daardoor zijn de Oost-Duitse ervaringen echter slechts "met enige terughoudendheid" als leidraad voor beleid elders te gebruiken. Bovendien is sprake van twee vrijwel gelijktijdige bewegingen: de Duitse eenwording en de Oost-Duitse transitie van een centraal geleid stelsel naar een markteconomie. Het kennelijke relatieve succes van de Oost-Duitse transitie kan te danken zijn aan die transitie op zich, maar ook aan de vrijwel gelijktijdige eenwording met West-Duitsland.

De transitie van een centraal geleid stelsel naar een markteconomie gaat gepaard met tal van problemen, met name ook betreffende het geld-, krediet- en bankwezen. Er moeten stabiele monetaire verhoudingen worden gecreëerd, het juridisch kader voor het bankwezen dient te worden aangepast en er dient een onafhankelijke centrale bank te komen, die de beschikking krijgt over financiële instrumenten. Evidente zaken in een markteconomie, maar niet in de voormalige Oostblok-staten.

De Duitse eenwording was echter niet beperkt tot monetaire aspecten, maar omvatte ook een economische, sociale en politieke eenwording. Desondanks én ondanks de eerder al geschetste bijzondere verhouding tussen West- en Oost-Duitsland zijn de economische en sociale verschillen tussen de voormalige afzonderlijke staten nog steeds aanzienlijk². Monetaire eenwording gepaard gaande met economische, sociale en politieke eenwording levert dus kennelijk voldoende problemen op. Het is dan ook zeer de vraag hoe het zal gaan bij de vorming van de EMU, waar monetaire eenwording plaats vindt zonder economische, sociale en politieke eenwording³. Is die eenwording gemakkelijker dan de Duitse eenwording of - gezien het relatieve Duitse succes - juist niet? Dat is een uiterst relevante vraag, die ook in de onderhavige dissertatie niet kan worden beantwoord. De Duitse casus leert wel, dat de vorming van de EMU in ieder geval nog vele gevaren kent, zeker omdat die (onvolledige) fusie gepaard gaat met een tweedeling van de Europese Unie: een groep met en een groep zonder euro.

De Ridder is geslaagd in zijn eerder genoemde eerste doel, de vastlegging van een historisch gezien uniek en specifiek proces van transitie van een centraal geleid stelsel naar een markteconomie. Het tweede doel - het verkrijgen van algemene inzichten in het transitieproces en de specifieke rol van de monetaire en bancaire orde - komt minder goed uit de verf, vooral vanwege het eerder aangegeven methodologische probleem van de niet los te koppelen gelijktijdige ontwikkelingen: een transitie naar een markteconomie en een 'overname' van het kleine broertje door de grote broer

¹ R.K. de Ridder, *De rol van monetaire en bancaire herstructurering in de Oost-Duitse transitie*. Een kroniek van revolutionaire evolutie, dissertatie Erasmus Universiteit Rotterdam, Eburon, Delft, 1997, f 59,50.

² S. van Campen, [De inhaalslag van Oost-Duitsland](#), *ESB*, 25 juni 1997, blz. 520-522.

3 De Ridder behoort tot de 'Groep van Zeventig', die op 13 februari 1997 middels een manifest in *de Volkskrant* kritisch was over de invoering van 'd'ezé EMU'.

Copyright © 1998 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)